

Березняк Євген Степанович



Музейна кімната з історії освіти Кіровоградщині вміщує експозицію про наших земляків-педагогів, учасників Другої світової війни, серед яких чільне місце посідає розповідь про Героя України – Євгена Степановича Березняка.

Народився Євген Степанович 25 лютого 1914 року в місті Катеринославі (нині Дніпропетровськ). Але саме на Єлисаветградщині-Кіровоградщині проторував він свою першу життєву стежину – від батьківського порога, з села Олексіївки Добровеличківського району до залізничної семирічної школи № 19 міста Помічної (нині Помічнлянська загальноосвітня школа I-III ступенів

№ 1). За порадою улюбленого вчителя вступив до педагогічного технікуму у м. Зінов'євську (згодом Кіровоград), який закінчив у 1928 році. У 1933 році – учительський інститут у місті Бердянську. Свої перші кроки на педагогічній ниві юнак теж зробив на кіровоградській землі, ставши вчителем семирічної школи села Іванівки. Війна змусила Євгена Степановича змінити професію – стати захисником Вітчизни – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Березняк_Євген_Степанович

У 1943-1944 рр. Березняк навчався в школі Головного розвідувального управління (Москва). Група військових розвідників «Голос», керівником якої був Є.С. Березняк, врятувала від повного знищення древнє місто Краків, яке за красу називають «польськими Афінами». Ризикуючи життям, розвідники дізналися про план замінування міста і цим врятували не лише Краків, а і його жителів та радянських бійців. Врятування Кракова в січні 1945 року вписано в історію як одна з найуспішніших операцій радянської військової розвідки в роки Другої світової війни.

Євген Степанович був представлений до звання Героя Радянського Союзу, але оскільки деякий час перебував у гестапівських застінках, то потрапив у концтабір НКВС, де й зустрів День Перемоги. Після звільнення він повернувся до освітянської діяльності, тривалий перебував під наглядом КДБ. У 1947 році Євген Степанович закінчив історичний факультет Львівського педагогічного інституту. З 1945 по 1952 рік працював завідуючим Львівським міським відділом народної освіти. У 1952-1954 роках – начальник відділу навчальних закладів Львівської залізниці. З вересня 1954 по вересень 1984 року

Євген Степанович очолював Головне управління шкіл Міністерства освіти УРСР.

Освіті України Березняк віддав 67 років життя! Він – автор шести монографій, трьох томів вибраних педагогічних праць, значна частина яких присвячена спадщині В. О. Сухомлинського, досвіду роботи кращих шкіл Кіровоградщини (Павлиської, Богданівської, Новопраської та ін.). За роботу в освіті нагороджений медалями імені Н. Крупської, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського; удостоєний звання «Заслужений учитель України». Здобув наукову ступінь доктора педагогічних наук (1968). Обраний почесним академіком Академії педагогічних наук України.

Як легендарний розвідник часів Другої світової війни, Березняк був розсекречений лише після публікації роману Юліана Семенова «Майор Вихор» та його екранізації в 1967 році. Про свою розвідувальну діяльність розповів у книзі «Я – Голос», вперше опублікованої у Москві (1971) та інших: «Пароль: Дим сріго», «Операція «Голос». Їхній загальний наклад – понад 2 млн. примірників. Остання книга Євгена Степановича має назву «Миттєвості мого життя». Портрет Березняка представлений у залі Слави зовнішньої військової розвідки Росії серед 40 найвидатніших розвідників. Наказом міністра оборони України він навечно зарахований до складу інституту дипломатичної служби Академії Збройних Сил України. Кабінетом Міністрів заснована стипендія імені Євгена Березняка для курсантів вищих військових навчальних закладів. Герой України з врученням ордена Держави (21.08.2001). Почесний громадянин міст Києва, Кракова і Дніпропетровська.

Держава високо відзначила трудовий та бойовий подвиг Березняка Євгена Степановича.



Указом Президента України від 21 серпня 2001 року № 702 за особисту мужність і відвагу, героїзм і самопожертву, виявлені при виконанні особливо важливих завдань під час Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. розвіднику (майору «Вихору») Євгену Степановичу Березняку присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золотої Зірки». Присвоєно військове звання генерал-майор (2005). Нагороджений радянськими нагородами: орденом Жовтневої революції (1976), орденами Вітчизняної війни I (1965) та II (1985) ступенів, орденом Трудового Червоного Прапора (1966) та багатьма іншими. Українськими нагородами: орденом «За заслуги» всіх 3-х ступенів, орденом Богдана Хмельницького I, II та III ступенів. Іноземними нагородами: орденом «Віртуті Мілітарі» (1964), орденом «Партизанський хрест» (1986, Польща), орденом Дружби (2004, Росія), «За заслуги перед Отечеством» IV ступеня (2007, Росія), золотим знаком міста Кракова.

Про діяльність групи Є. С. Березняка у Кракові знято кінофільми: «Майор Вихор» (СРСР), «Врятувати місто» (Польща); документальні фільми: «Тепер їх можна назвати» (СРСР), «Операція «Голос» (Польща), «Майор Вихор. Правда історія» (Україна).

25 лютого 2014 року Національним банком України випущена ювілейна монета номіналом 2 гривні, присвячена 100-річчю від дня народження героя.



Євген Степанович часто бував на Добровеличківщині, підтримував зв'язки зі школами міста Помічної, зокрема, Помічнянською ЗШ I-III ступенів № 1 та Помічнянською ЗШ I-III ступенів № 3, у музеях яких розміщені фотографії Є.С. Березняка, копії Указу Президента про присвоєння звання «Герой України», посвідчення про присвоєння звання «Заслужений вчитель України», диплом про присвоєння звання «Почесний громадянин м. Києва»; книги, вибрані педагогічні праці Євгена Степановича з його автографами, публікації в періодичних виданнях тощо.

У жовтні 2002 року Є. С. Березняк завітав на Добровеличківщину, де відбулися щирі зустрічі з жителями та учнівською молоддю. У березні 2007

року делегація Помічнлянської ЗШ І-ІІІ ступенів № 1 взяла участь у презентації тритомника вибраних педагогічних праць Є. С. Березняка, що відбулася в Будинку вчителя м. Києва. Напередодні 60-річчя від дня Перемоги на фасаді Помічнлянської ЗШ І-ІІІ ступенів № 1 було відкрито меморіальну дошку, яка засвідчує, що Є. С. Березняк навчався у ній.

Для сучасників він назавжди залишиться Великим Українцем, який прикладом власного життя показав, що таке любов до Батьківщини, самопожертва, подвиг.

На основі публікації: Смерть Героя: Україна попрощалася з легендарним «Майором Вихором» – Євгеном Березняком // Педагогічний вісник №4, 2013.

З експозиції музейної кімнати з історії освіти Кіровоградщини





Із сайту Педагогічного музею України

До 100-річного ювілею відомого українського педагога Євгена Степановича Березняка Педагогічним музеєм України підготовлено пересувну виставку, яка експонувалась на засіданні круглого столу «Постать Є. С. Березняка в контексті інноваційного розвитку загальної середньої освіти України», що відбулося 24 лютого 2014 року в Інституті педагогіки НАПН України, а також відкрито виставку у експозиційні залі музею.

Віртуальна виставка «Натхненний працею» (до 100-річчя від дня народження Євгена Березняка (1914-2013) — [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pmu.in.ua/exhibitions/natxnennyj_praceyu/

Урок мужності для учнів 9-11 класів, присвячений Євгену Степановичу Березняку

«НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО НАШОГО КРАЮ – ЙОГО ЛЮДИ»

За виданням: Кіровоградщині – 75: Розробки уроків і позакласних заходів для проведення Першого уроку в 2013/2014 навчальному році / Укладачі: Ю. В. Міщай, Ю. С. Митрофаненко, С. М. Пляка, Н. С. Черткова. – Кіровоград, 2013. – 248 с.

[Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://docs.google.com/document/d/1epz_JbsfqQ7ZCf11QsbHxP3dXALQ0oL4wsZinMvmXRE/edit?pli=1

*І. Г. Ткаченко,
методист методичного кабінету
відділу освіти, молоді та спорту
Добровеличківської
райдержадміністрації*

НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО НАШОГО КРАЮ – ЙОГО ЛЮДИ

*(урок мужності для учнів 9-11 класів,
присвячений Березняку Євгену Степановичу)*

Мета: розширити знання учнів про діяльність легендарної групи «Голос», що врятувала від знищення польське місто Краків, її керівника – Березняка Євгена Степановича – «Голоса», капітана Михайлова, «майора Вихора», людини-легенди; виховувати патріотичні почуття, зокрема любов до України,

пошану до тих, хто воював за нашу Батьківщину на фронтах і здійснював подвиги в глибокому тилу.

Місце проведення: шкільний музей, класна кімната.

Обладнання: портрет Є.С. Березняка, газетні публікації, книги-спогади автора.

*І дотепер учуся в школі
під назвою Життя.*

*І кожен день відкриваю
для себе щось нове.*

Є. Березняк

Хід уроку

Ведучий. Мій рідний краю, моя земле, перлино степу, Кіровоградщина! Прекрасна ти весною в білопінному цвітінні садів, і влітку, коли золотий килим стиглих хлібів зливається із синім небокраєм, і восени, коли дерева схиляють до самої землі свої віти з налитими соком плодами, і взимку, коли, щедро віддячивши людям за невтомну працю, спочиваєш під пухким покривалом снігу.

Ведуча. Багаті твої надра, родюча земля! Недаремно вона зберігається в музеї еталонів у Парижі як зразок найкращого у світі чорнозему.

Ведучий. Та найбільше багатство, гордість і слава мого рідного краю – люди. Мужні, талановиті, працьовиті жителюби-степівчани.

Ведуча. Десятки імен наших земляків відомі в усьому світі. Серед них ім'я Євгена Степановича Березняка – «Голоса», капітана Михайлова, «майора Вихора» – живої історії, живої легенди наших днів і високого взірця вірного служіння рідному народу і Батьківщині.

Учитель. Більше 20 років про подвиг Є.С. Березняка та його групи ніхто нічого не знав. Війна все глибше й глибше входила в історію. Країна відкривала нові імена героїв. І тільки ім'я Євгенія Березняка і членів його групи, як і раніше, було засекречено. На папці з документами про дії підпільно-диверсійної групи «Голос» в архіві Міністерства оборони колишнього СРСР стояв напис: «Зберігати вічно. Знищенню не підлягає». Навіть дружина Євгенія Березняка, Катерина Кузьмівна, не знала, що тривалий час вона живе з легендарною людиною, хоробрим розвідником.

Народився Євген Степанович 25 лютого 1914 року в місті Дніпропетровську. Але саме на Кіровоградщині проторував він свою першу життєву стежину – від батьківського порога, з села Олексіївки Добровеличківського району до залізничної семирічної школи № 19 міста Помічної (нині Помічнянська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1). За порадою улюбленого вчителя вступив до педагогічного технікуму в м. Кіровограді, який закінчив у 1928 році. У 1933 році – Учительський інститут у місті Бердянську. Свої перші кроки на педагогічній ниві юнак теж зробив на Кіровоградській землі, ставши вчителем семирічної школи села Іванівки.

Євген Степанович відзначився на всіх освітянських щаблях – від учителя до старшого наукового співробітника Центрального інституту підвищення

кваліфікації педагогічних кадрів.

Учень 1. Війна змусила Євгена Степановича на деякий час змінити професію – стати захисником Вітчизни. У 1941-1943 роках він жив сповненим тривог і небезпек життям підпільника на Дніпропетровщині. Та найбільший подвиг ще був попереду. Після визволення Дніпропетровська Євгена Степановича було направлено до Московської школи розвідки Головного розвідувального управління. Успішно закінчивши її, Березняк під іменем капітана Михайлова був призначений керівником групи військових розвідників «Голос». У ніч з 18 на 19 серпня 1944 року вона десантувалася на територію Польщі. За 156 днів ціною ризику своїм життям вдалося повністю розвідати краківський укріплений район, виявити склад боєприпасів, дислокацію штабу 17-ої німецької армії та всіх її дивізій. У бойових операціях було знищено понад 100 і взято в полон 17 гітлерівських солдат і офіцерів, пущено під укіс кілька військових ешелонів, підірвано 4 мости.

Учень 2. Група «Голос» врятувала від повного знищення древнє місто Краків, яке за красу називають «польськими Афінами». Ризикуючи життям, розвідники дізналися про план замінування міста і цим врятували не лише місто, а і його жителів та радянських бійців. Адже, по задуму гітлерівців, їх мали впустити в Краків і зірвати його разом з воїнами. Врятування Кракова в січні 1945 року вписано в історію як одну з найуспішніших операцій військової розвідки в Другій світовій війні.

Учень 3. Після закінчення війни Є.С. Березняк повернувся до педагогічної роботи. У 1947 році закінчив Львівський університет за спеціальністю «Історія». У 1945-1952 роках – завідувачий Львівським міським відділом народної освіти. У 1952-1954 роках – начальник відділу навчальних закладів Львівської залізниці. З вересня 1954 року по вересень 1984 року працював начальником Головного управління шкіл в Міністерстві освіти УРСР. У квітні 1998 році завершив трудову діяльність на посаді старшого наукового працівника Академії педагогічних наук України і вийшов на пенсію.

Учень 4. Держава високо відзначила трудовий та бойовий подвиг Березняка Євгена Степановича. Указом Президента України від 21 серпня 2001 року № 702 за особисту мужність і відвагу, героїзм і самопожертву, виявлені при виконанні особливо важливих завдань під час Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. розвіднику (майору «Вихору») Євгену Степановичу Березняку присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка».

Учень 1. Заслужений учитель УРСР (1965), кандидат педагогічних наук (1968), генерал-майор (2005).

Нагороджений радянськими нагородами: орденом Жовтневої революції (1976), орденами Вітчизняної війни I (1965) та II (1985) ступеня, орденом трудового Червоного прапора (1966), орденом «Знак пошани» (1971), двома медалями «За трудову доблесть» та іншими медалями, Почесною Грамотою Верховної Ради УРСР (1984). Українськими нагородами: орденом «За заслуги» I ступеня (2009), за особисту мужність, виявлену в боротьбі з фашистськими загарбниками, вагомий внесок у розвиток ветеранського руху, патріотичне

виховання молоді та з нагоди 95-річчя від дня народження), Почесною відзнакою Президента України (орден «За заслуги» III ступеня (1994), за особисті заслуги в розвитку ветеранського руху, активну громадську діяльність та з нагоди 50-річчя визволення України від фашистських загарбників), орденом Богдана Хмельницького I, II та III ступеня.

Учень 2. Іноземними нагородами: орденом «Віртуті Мілітарі» (1964), орденом «Партизанський хрест» (1986, Польща), орденом Дружби (2004, Росія), «За заслуги перед Отечеством» IV ступеня (2007, Росія). Громадськими нагородами: орденом «За бойові і трудові досягнення III ступеня» (2001, «Золота Фортуна»), золотим знаком міста Кракова. За роботу в освіті нагороджений медалями імені Н. Крупської, К. Ушинського, А. Макаренка, удостоєний звання «Заслужений учитель».

Учень 3. Почесний громадянин Києва, Кракова, Дніпропетровська, Новомосковська Дніпропетровської області, почесний співробітник Головного управління розвідки Міністерства оборони України, почесний член Фонду ветеранів військової розвідки. Автор понад 100 наукових праць з питань управління в системі народної освіти, навчання та виховання учнів: «Шляхи розвитку освіти на Україні», «Керівництво роботою школи», «Керівництво сучасною школою». Автор книг-спогадів: «Я – Голос», «Пароль Dum Spiro», «Операція «Голос», виданих українською, російською, польською, болгарською, узбецькою мовами загальним накладом близько 2 мільйонів примірників.

Учень 4. Про діяльність групи Є. Березняка у Кракові знято кінофільми: «Майор Вихор» (СРСР), «Врятувати місто» (Польща), документальні фільми: «Тепер їх можна назвати» (СРСР), «Операція «Голос» (Польща), «Майор Вихор. Правда історія» (Україна).

Учитель. Живе Євген Степанович в Києві, має велику родину, бере активну участь у ветеранському русі. Будучи членом Київської міської ради ветеранів України, часто зустрічається з солдатами, курсантами й офіцерами української армії, учнями шкіл та студентами вищих навчальних закладів. Раніше часто бував на Добровеличківщині, зараз підтримує зв'язки зі школами міста Помічної, зокрема, Помічнянською ЗШ I-III ступенів №1 та Помічнянською ЗШ I-III ступенів №3, у музеях яких розміщені фотографії Є.С. Березняка, копії Указу Президента про присвоєння звання «Герой України» з врученням ордена Золотої Зірки, посвідчення про присвоєння звання «Заслужений вчитель України», диплом про присвоєння звання «Почесний громадянин м. Києва», авторські книги, вибрані педагогічні праці Євгена Степановича з підписом автора, публікації в періодичних виданнях про життєвий і творчий шлях героя.

У жовтні 2002 року Є.С. Березняк завітав на Добровеличківщину, де розповів не тільки про героїчні, а й трагічні сторінки своєї біографії: «Коли я повернувся із завдання в Москву, мені вручили пакет, який був для мене дуже неприємним. Після десантування в Краків я потрапив на державну перевірку, потім – за колючий дріт в Подольск – табір НКВС. Справа в тому, що я сам побував в застінках гестапо. У гестапівській катівні вмирала остання надія на

порятунку. Та на стіні смертників серед інших написів прочитав: «Dum spiro – spero!» «Поки дихаю – надіюсь!» Ці слова вдихнули впевненість і віру. Мені вдалося втекти. Сюди ж потрапила моя радистка Ольга, якій допомогли вибратися з тюрми самі гестапівці. Потім німці почали співпрацю з нами. Наші органи не могли повірити в те, що це правда. Коли на Червоній Площі в Москві проходив військовий парад, присвячений дню Перемоги, я в цей час вантажив вугілля на залізничній станції Подольська. Визнання моїх заслуг та заслуг моєї групи прийшло значно пізніше, в 2001 році мене було нагороджено Орденом «Золотої Зірки». Після численних перевірок і за клопотанням ГРУ ГШ він був звільнений і демобілізований.

У березні 2007 року делегація Помічнлянської ЗШ I-III ступенів № 1 взяла участь у презентації трьохтомника вибраних педагогічних праць Є.С. Березняка, що відбулася в Будинку вчителя м. Києва. Напередодні 60-річчя дня Перемоги на приміщенні школи відкрито меморіальну дошку, яка засвідчує, що Є.С. Березняк навчався в цій школі.

Ведучий. Мабуть, Євген Степанович має таке яскраве і довге життя тому, що найдорожчою в його серці була, є і завжди буде Вітчизна: «Навіть в лиху годину, – говорить він – я вірив у свою Вітчизну: коли вона була окупована і пограбована німцями, коли вона відбудовувалася з руїн. Я люблю її й тепер. Я люблю її, тому що вона моя. Я вірю, що наші внуки будуть жити краще. Від вас, молоді люди, залежить доля майбутніх поколінь, доля нашої країни».

Ведуча. Євген Степанович і сьогодні вчитель. Кожною миттевістю свого майже сторічного життя він вчить нас любити Вітчизну, віддавати їй свої сили, знання, уміння, таланти, а в разі потреби – мужність, відвагу, стійкість, щоб стала Україна сильною, могутньою, квітучою державою.

Список використаних джерел:

1. Березняк Є.С. Миттевісті мого життя. – К.: «Генеза», 2002.
2. День партизанської слави у Добровеличківці // Сільське життя. – 2002. – № 74.
3. Дороги Майора Вихора // Сільське життя. – 2003. – № 19.
4. Матеріали музейної кімнати Помічнлянської ЗШ I-III ст. № 1.
5. «Не було б перемоги – не було б України» (інтерв'ю з Березняком Є.С.) // Сільське життя. – 2 жовтня 2002 р.
6. Чижевський Б. Євген Березняк: «Поки живу – сподіваюся, борюся!» // Освіта України. – 2003. – № 83.
7. «Я – майор Вихор» // Сільське життя. – 19 грудня 2001 р.